

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA

DĖL PROFESINIO MOKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-450 2, 6, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 39 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – PMĮ projektas) IR ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 12, 43 IR 56 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau – Projektai) (TAP-22-1924; TAIS NR. 22-12381(2))
2022-11-05 Nr. NV-3119
Vilnius

Projektų rengėjas - Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM).

Projektų tikslai:

- spręsti reikalingų specialistų pasiūlos ir paklausos derinimo problemas, užtikrinti į regionų poreikį orientuotą kvalifikacijų pasiūlą, lankstinti ir decentralizuoti priėmimo į profesinio mokymo įstaigas (toliau - PM įstaigos) procesą, suteikiant daugiau galių reikiamą kvalifikacijų poreikį planuoti kolegialiai PM įstaigos valdymo institucijai - profesinio mokymo įstaigos tarybai (toliau – Taryba);
- didinti profesinio mokymo prieinamumą, mažiau konkurencingiems darbo rinkoje asmenims (neįgijusiems vidurinio išsilavinimo, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir kt.) bei sudaryti tinkamas sąlygas asmenims išlikti profesiniame mokyje;
- sudaryti sąlygas mokiniams praktinio mokymo įgūdžių įgyti ir kitose modernia įranga aprūpintose profesinio mokymo teikėjo aplinkose (pvz., sektoriniuose praktinio mokymo centruose);
- įtvirtinti aiškią profesinio mokymo finansavimo sistemą, konkretizuojant nuostatas dėl apmokėjimo už profesinio mokymo paslaugas;
- atsisakyti ŠMSM nebūdingų švietimo politikos įgyvendinimo funkcijų (PM įstaigų licencijavimo) ir pavesti jas vykdyti pavaldume esančiai kitai institucijai;
- patikslinti materialinės paramos ir stipendijų (mokymosi, tikslinių stipendijų) skyrimo sąlygas ir kitas nepakankamai aiškias ar praktikoje nepasiteisinusias Profesinio mokymo įstatymo (toliau – PMĮ) nuostatas.

Dabartinė situacija. Pagrindinės sprendžiamos problemos.

Pernelyg centralizuotas ir detalus (iki mokyklos lygmens) priėmimo į profesinį mokymą planavimo ir priėmimo modelis nepakankamai atliepia darbo rinkai (regionams) reikalingų kvalifikacijų poreikio.

Šiuo metu veikia 44 profesinio mokymo įstaigos (toliau – PM įstaigos), kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina ŠMSM. Nuo 2017 m. priėmimas į formalųjį profesinį mokymą vykdomas centralizuotai per LAMA BPO sistemą. Preliminarus priimamų mokinių į profesinį mokymą skaičius Vyriausybės nutarimu nustatomas kiekvienais metais pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (ERVK), atsižvelgiant į nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos informaciją, regioninius poreikius ir valstybės finansines galimybes. Tuomet valstybės finansuojamų (VF) ir nefinansuojamų vietų skaičius, švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu, nustatomas pagal savivaldybes, Lietuvos švietimo klasifikatoriuje (LŠK) apibrėžiamas švietimo sritis ir profesinio mokymo formas, profesinio mokymo įstaigas ir kvalifikacijas. Sprendimų dėl valstybės finansuojamų vietų planavimo ir paskirstymo svertai sutelkti ŠMSM. PMĮ 18 str. numato aštuonias skirtingas Vyriausybės arba ŠMSM tvarkas, kuriomis vadovaujamosi atskiruose planavimo etapuose. Nuo 2017 m. kasmet pagal švietimo sritis ir apskritis paskirstoma iki 21 tūkst. VF vietų (2017 m. – 20 232, 2018 m. – 20 139, 2019 m. – 19 980, 2020 m. – 20 975, 2021 m. – 20 610). Ekonominės bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) rekomendacijos Lietuvai (OECD (2021), parodė, kad dabartinio teisinio reguliavimo priemonėmis profesinio mokymo pasiūlos bei darbo rinkos poreikių neatitiktis išspręsti nepavyksta. PMĮ įgyvendinimo patirtis rodo, kad dabartinis planavimo procesas yra nepakankamai lankstus, norint reaguoti į regioninius darbo rinkos ar profesinio mokymo plėtros poreikius. Vietos valdžia regionuose neturi svertų reguliuoti priėmimo pagal PM įstaigas atsižvelgiant į profesinio mokymo kokybę tame regione. PMĮ galimybės keisti nustatytas priėmimo kvotas ribotos dėl centralizuoto planavimo. Praktika parodė, kad planavimas įgyvendinamas nepilna aprėptimi, t. y. atsisakyta planavimo pagal

profesinio mokymo formas ir kvalifikacijas. Kadangi priėmimo vietų skaičius nustatomas švietimo srities ir PM įstaigų lygmeniu, keitimų poreikis priėmimo eigoje yra gana dažnas ir gali stabdyti priėmimo procesą. Nuo PMĮ aktualios redakcijos įsigaliojimo 2018 m., įgyvendinti centralizuotai parengtą priėmimo planą be jo pakeitimų nepavyko nė vienais metais. Kuo detalesnis planavimas, kuo daugiau pjūvių jis apima, tuo labiau apriboja visos profesinio mokymo sistemos regionų ir atskirų PM įstaigų lankstumą bei pareikalauja daugiau sąnaudų, tačiau nebūtinai pasižymi geriausiu galutiniu rezultatu. Šiuo metu priėmimo planavimui naudojami skirtingi klasifikatoriai. Vyriausybės lygiu bendras VF vietų skaičius tvirtinamas pagal ERVK, o ŠMSM lygiu, skirstant vietas pagal savivaldybes, mokyklas ir kt. – pagal LŠK. EVRK klasifikatoriaus naudojimas Vyriausybės tvirtinamoms VF vietoms nustatyti labai apsunkina planavimo eigą ir negali būti pritaikomas be priėmimui nustatytų vietų konvertavimo į Lietuvos profesijų klasifikatorių, o iš jo – į LŠK. EVRK skirtas kitiems – statistiniams – tikslams ir nėra suderintas su LŠK, nėra patikimos ir veiksmingos metodologijos duomenims perkelti iš vieno klasifikatoriaus į kitą.

Nepakankamas pirminio profesinio mokymo prieinamumas, mažiau konkurencingiems darbo rinkoje asmenims (neįgijusiems vidurinio išsilavinimo, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, besimokusių pagal ankstesnes profesinio mokymo programas, kurios dabar tapo moduliais, suteikiančiais tik kompetenciją, o ne kvalifikaciją ir kt.), taip pat nesudarytos tinkamos sąlygos asmenims išlikti profesiniame mokyme.

PMĮ nustatyta, kad pirminis profesinis mokymas yra skirtas tik pirmai kvalifikacijai įgyti. Pirminis profesinis mokymas apibrėžiamas per siaurai, t. y. vien tik įskaičiuojant pirmąją kvalifikaciją ir pažeidžia mažiau konkurencingų darbo rinkoje asmenų (pvz., neįgijusių vidurinio išsilavinimo, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių) bei anksčiau profesinio mokymo programas baigusių asmenų lūkesčius. Šių asmenų interesus labiau atliepia pirminio profesinio mokymo programų specifika (platesnis turinys, daugiau bendrąsias kompetencijas suteikiančių dalykų ir kt.), todėl šioms grupėms turėtų būti sudarytos sąlygos įgyti kitą kvalifikaciją mokantis pagal pirminio profesinio mokymo programas. Tęstinio profesinio mokymo programų turinys yra siauresnis, programoms įgyvendinti skiriama mažiau valandų (1 kreditui – 18 valandų, kai pirminiame mokyme – 22 val.) ir šios programos tik iš dalies atliepia anksčiau minėtų asmenų poreikius. Europos šalių praktika rodo, kad jauniems asmenims reikia daugiau bendrųjų kompetencijų, kurioms ugdyti, mokantis pagal pirminio profesinio mokymo programas, skiriama daugiau mokymosi laiko ir dėmesio. Pagal Nacionalinės švietimo agentūros duomenis 2021–2022 m. kartu su kvalifikacija įgyti vidurinį išsilavinimą siekė 15 637 asmenys, iš jų 2 242 buvo asmenys nuo 20 iki 60 metų. Pagrindinio išsilavinimo PM įstaigoje siekiančių mokinių skaičius 2021 m. – 1766 (ŠVIS).

PMĮ nuostata leidžianti asmenims keisti programą, neprarandant valstybės finansavimo, tik toje pačioje švietimo srityje riboja asmenų pasirinkimo galimybę, gali skatinti asmenis nutraukti mokymąsi.

Pagal Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) pateiktus duomenis, 2021–2022 m. m. pagal pirminio profesinio mokymo programas mokėsi 35 993 mokiniai, profesinio mokymo įstaigas paliko 7 980 mokinių, iš jų 96 perėjo į kitas profesinio mokymo įstaigas, 104 perėjo į bendrojo ugdymo mokyklas, mokslą nutraukė dėl nepažangumo 633, dėl kitų priežasčių 7 162 asmenys. Kasmet ŠMSM gauna prašymus leisti keisti pasirinktą profesinio mokymo programą vos tik pradėjus mokytis, nes mokiniai supranta klydę pasirinkdami, kartais programa neatitinka gebėjimų ar pomėgių ir pan. Dalis tokių asmenų yra nepilnamečiai, stokojantys brandumo ir gyvenimiškos patirties. Jų pageidaujama kita programa ne visada priskiriama tai pačiai švietimo sričiai, kurioje mokėsi mokinys. Toks reikalavimas neproporcingas ir neskatina asmenų išlikti profesiniame mokyme.

PM įstaigų mokiniams nesudaryta galimybė įgyti praktinių įgūdžių kitose (moderniose) profesinio mokymo teikėjo patalpose.

Pagal šiuo metu galiojančias nuostatas praktinis profesinis mokymas gali vykti tik paties profesinio mokymo teikėjo patalpose. Tai riboja galimybes profesinio mokymo teikėjui sudaryti sąlygas mokytis kitose aplinkose, pvz., sektoriniuose praktiniuose mokymo centruose, kad būtų užtikrintas kokybiškas profesinis mokymas ir asmenys kvalifikacijai reikalingas kompetencijas galėtų įgyti modernia praktinio mokymo įranga aprūpintuose sektoriniuose praktinio mokymo centruose (SPMC). SPMC buvo įrengti ES lėšomis, juose sutelkta moderni įranga, kuri nuolat atnaujinama. 2020 m. sausio 31 d.

atlikto Valstybinio audito ataskaitos „Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai“ rekomendacija <...sektorinių praktinio mokymo centrų įrangą turi būti panaudojama intensyviau.>

Nepakankamai aiškiai reglamentuota profesinio mokymo finansavimo sistema, yra prieštaringu ar nepakankamai apibrėžtų nuostatų, kurios praktikoje taip ir nebuvo įgyvendintos arba įgyvendintos tik iš dalies.

PMĮ finansavimas apibrėžtas 36 str. Jame nurodyta, kad valstybės biudžeto lėšos skiriamos valstybės paskoloms arba valstybės remiamoms paskoloms, kurias Vyriausybės nustatyta tvarka administruoja Valstybinis studijų fondas. Ši nuostata iki šiol neįgyvendinta, nes jos įgyvendinimas pareikalautų ženklų valstybės biudžeto lėšų (apie 1 mln. Eur – sistemos sukūrimui ir dar apie 200 tūkst. Eur kasmet – administravimui). Valstybė ir be paskolų besimokantiejiems užtikrina pakankamai plačias profesinio mokymo prieinamumo galimybes, pvz., NŠA pateiktais duomenimis 2022 m. spalio 1 d. valstybės finansuojamose vietose pagal formaliojo profesinio mokymo programas mokėsi 33 136 mokiniai ir tik 92 mokiniai asmeninėmis lėšomis, todėl paskolų ar valstybės remiamų paskolų steigimas nėra tikslingas.

Šiame straipsnyje taip pat reglamentuojamas lėšų skyrimas asmens kompetencijoms vertinti, tačiau nepakankamai apibrėžta, kokiais atvejais šiam tikslui skiriamos valstybės biudžeto lėšos.

Nustatytas ūkio lėšų skyrimas profesinio mokymo įstaigoms, tačiau nuostata, kad savivaldybių profesinio mokymo įstaigoms gali būti skiriama ūkio lėšų iš atitinkamų metų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, neatitinka bendrų ūkio lėšų skyrimo principų (kurie taikomi ir bendrojo ugdymo sektoriuje).

Šiuo metu, pagal Užimtumo įstatymą, teikiant profesinio mokymo paslaugas bedarbiams ar užimtiems asmenims, yra apmokamos tiesiogiai su švietimo procesu susijusios išlaidos, tačiau neapmokamos netiesiogiai su švietimo procesu susijusios ūkio išlaidos: ūkinio personalo išlaikymo, komunalinių paslaugų, prekių ir paslaugų įsigijimo, turto priežiūros, kitos ūkio išlaidos. Siekiant apmokėti visus profesinio mokymo paslaugų kaštus, reikėtų aiškiau reglamentuoti, kokias lėšas apima lėšos, valstybės institucijų ir įstaigų ar savivaldybių skiriamos apmokėti už profesinio mokymo paslaugas ir kt.

ŠMSM atlieka švietimo politikos įgyvendinimo funkcijas (PM įstaigų licencijavimo), kurios iš dalies prieštarauja Vyriausybės įstatymo nuostatomis ir sukelia papildomą administracinę našą.

Šiuo metu ŠMSM ne tik formuoja švietimo politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, bet kartu ir įgyvendina licencijavimo vykdyti formalųjį profesinį mokymą funkciją (išduoda, papildo, atsisako išduoti licencijų dokumentus). Tai yra politikos įgyvendinimo funkcijos, kurios ŠMSM įstatymu pavestos vykdyti neribotam laikui. Toks reglamentavimas iš dalies prieštarauja Vyriausybės įstatymo nuostatomis, nustatančioms, kad valstybės politikos įgyvendinimo funkcijos ministerijoms gali būti pavestos tik įstatymų nustatytais atvejais ir nustatytam terminui.

Nustatytos tikslinių stipendijų skyrimo sąlygos ir terminai neatitinka naujai modeliujamo priėmimo į PM įstaigas planavimo proceso. Neužtikrinamos vienodos materialinės paramos skyrimo sąlygos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams.

PMĮ nustatyta, kad tikslinės stipendijos skiriamos įstojusiesiems į Vyriausybės patvirtintų prioritetinių formaliojo profesinio mokymo programų valstybės finansuojamas vietas. Prioritetines formaliojo profesinio mokymo programas Vyriausybė turi nustatyti iki kiekvienų metų vasario 2 d., o tai nedera su siūlomu Projekte mokinių 2 m. priėmimo planavimu ir nustatomais naujais priėmimo planavimo terminais. Be to, netikslinga minėtas programas tvirtinti Vyriausybės nutarimu, tai galėtų būti pavesta atlikti ministrui.

Specialiuosius ugdymosi poreikius turintiems mokiniams nesudarytos vienodos sąlygos gauti mokymosi stipendijas ir materialinę paramą. Pagal PMĮ, Vyriausybės nustatyta tvarka mokiniai gali gauti mokymosi stipendiją už mokymosi pasiekimus ir pažangą, taip pat gauti socialinę stipendiją, tačiau dalis mokinių (652 mokiniai 2021 m. rugsėjo 1 d. duomenimis ir 664 mokiniai 2022 m. rugsėjo 1 d. duomenimis), turinčių ugdymosi poreikių dėl intelekto negalios, negauna stipendijos, o vietoje jos, vadovaujantis PMĮ nuostatomis, skiriamas maitinimas. Tokia įstatyminė nuostata yra diskriminacinio pobūdžio, kuria segregaciją ir gilina atskirtį tarp mokinių, turinčių intelekto negalią. Siekiant užtikrinti socialinį teisingumą ir sudaryti vienodas mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, atsirandančių dėl įgimtų ir įgytų sutrikimų, teises gauti stipendiją, šią nuostatą tikslinga keisti. Mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų, turėtų gauti mokymosi ar socialinę stipendijas bendrais pagrindais. Nuo 2017 m. asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, dalis

pirminiame profesiniame mokyme padidėjo beveik dvigubai (nuo 3,6 proc. 2017 m. iki 6,5 proc. 2021 m.). Taip pat augo specialiųjų poreikių turinčių mokinių, kurie siekė pakelti išsilavinimo lygį, dalis (nuo 14,5 proc. 2017 m. iki 26,1 proc. 2021 m.).

2018 m. priėmus naujos redakcijos PMĮ sisteminiai keitimai atsisakant (keičiant) neaktualių, praktikoje nepasiteisinusių ar perteklinių nuostatų nebuvo atlikti. Todėl atsirado poreikis aktualizuoti ar atsisakyti nemažai nuostatų (pvz., PMĮ įrašytos specialiojo ugdymo programos, nors tokios programos nėra vykdomos jau daug metų; įrašyta nuostata „vykdyti profesinį mokymą ir (ar) su profesiniu mokymu susijusią veiklą“ yra klaidinanti ir neįgyvendinama, nes su profesiniu mokymu susijusi veikla negali būti vykdoma nevykdant profesinio mokymo; nustatyta prievolė kiekvienais metais skelbti stojančiųjų į profesinio mokymo valstybės finansuojamas vietas konkursinės eilės sudarymo tvarką, tačiau ši tvarka pavišinta ir kasmet nesikeičia, todėl tikslingiau būtų nustatyti terminą iki priėmimo, kuomet tvarka negali būti keičiama; tam tikruose straipsniuose nepamirėtos savivaldybių profesinio mokymo įstaigos, nors kituose jos įrašytos, taip pat neįrašytos kitos valstybinės ar savivaldybių švietimo įstaigos, vykdančios valstybės finansuojamas formaliojo profesinio mokymo programas ir kt.).

Projektų esmė, nauda. Esminiai siūlymai:

Siekiant spręsti reikalingų specialistų pasiūlos ir paklausos derinimo problemas, užtikrinti į regionų poreikį orientuotą kvalifikacijų pasiūlą siūloma lankstinti ir decentralizuoti priėmimo į PM įstaigas procesą, suteikiant daugiau galių reikiama kvalifikacijų poreikį planuoti kolegialiai PM įstaigos valdymo institucijai – Tarybai ir suteikti daugiau savarankiškumo PM įstaigai.

Siūloma nustatyti, kad priėmimui skirtą preliminarų valstybės finansuojamų profesinio mokymo vietų skaičių Vyriausybė iki sausio 20 d. nustatytų 2 metams, pagal vieną - LŠK klasifikatorių. Valstybės finansuojamų profesinio mokymo vietų skaičių tik pagal LŠK apibrėžiamas švietimo sritis ir regionus kasmet nustatytų švietimo, mokslo ir sporto ministras. Atsižvelgus į valstybės finansuojamas formaliojo profesinio mokymo vietas pasirinkusių mokinių skaičių ir neužpildytų vietų skaičių ŠMSM galės perskirstyti iki 10 proc. valstybės finansuojamų vietų skaičiaus. Siūlomas reguliavimo pokytis leistų iš dalies pereiti prie decentralizuoto modelio, kai valstybė skiria finansavimą profesinio mokymo sistemai, bet atsisako detalaus planavimo ir valstybės finansuojamų vietų paskirstymo PM įstaigoms. Nustatant tik bendrą valstybės finansuojamų vietų skaičių, detalus planavimas perkeliamas iš ŠMSM į regionų (apskričių ir savivaldybių) lygmenį, kartu suteikiant daugiau galių Tarybai, kuri nustatys valstybės finansuojamų ir nefinansuojamų mokymosi vietų, į kurias planuoja vykdyti ateinančių metų priėmimą, pagal LŠK sritis ir programas, skaičių. Dėl šių siūlomų keitimų tikslingumo buvo atliktas didesnio poveikio vertinimas (pažyma su išsamesne informacija, pagrindimu pateikta kartu su Projektais).

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: padidėjęs PM įstaigų savarankiškumas planuojant priėmimą; tiesioginis darbdavių bendradarbiavimas su PM įstaigomis, didesnis jų vaidmuo planuojant asmenų priėmimą ir galimybė tiesiogiai pateikti reikiamų specialistų parengimo užsakymus; kokybiškai mokinius parengiančių PM įstaigų stiprėjimas ir plėtra, naujų programų rengimas, daugiau savarankiškumo joms perskirstyti valstybės finansuojamas vietas atsižvelgiant į savo stiprybes ir tam tikrų kvalifikacijų poreikį darbo rinkoje; perėjimas prie 2 m. planavimo modelio leistų sumažinti planavimo procesui skiriamus administracinius išteklius; supaprastėtų ir taptų aiškesnis planavimo procesas naudojant vieną – LŠK klasifikatorių; sumažėtų planavimo procese dalyvaujančių institucijų, įstaigų ir organizacijų administracinė našta.

ŠMSM pažangą stebės šiuo rodikliu: absolventų, dirbusių šeštą mėnesį po formaliojo profesinio mokymo programos, baigimo dalis (šaltinis-NŠA) (2021 m. – 70,97 proc.; 2025 m. – 72 proc.; 2030 m. – 74,5 proc.).

Siekiant didinti profesinio mokymo prieinamumą, mažiau konkurencingiems darbo rinkoje asmenims (neįgijusiems vidurinio išsilavinimo, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir kt.) bei sudaryti tinkamas sąlygas asmenims išlikti profesiniame mokyme siūloma:

- patikslinti pirminio profesinio mokymo sąvoką bei praplėsti jo sampratą, nustatant, kad tam tikrais PMĮ nurodytais atvejais pirminis profesinis mokymas galėtų būti teikiamas tam tikroms asmenų grupėms (turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir neįgijusiems reikiamo išsilavinimo, įgijusiems kvalifikaciją kartu su pagrindiniu išsilavinimu ir siekiantiems kitos kvalifikacijos kartu su viduriniu išsilavinimu ir kt.), siekiantiems įgyti kitą kvalifikaciją;

- nustatyti, kad asmuo turi teisę keisti profesinio mokymo programą švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytais atvejais ir tvarka, neprarasdamas valstybinio profesinio mokymo finansavimo (atsisakoma ribojimų keisti programą tik toje pačioje švietimo srityje).

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: tikimasi, kad praplėtus pirminio mokymo sampratą padidės profesinio mokymo prieinamumas bei asmenų konkurencingumas darbo rinkoje. Ribojimų keisti programą atsisakymas padėtų sumažinti iškritimą iš profesinio mokymo.

ŠMSM pažangą stebės šiuo rodikliu: nebaigusių formaliojo profesinio mokymo programos asmenų dalis (šaltinis – NŠA) (2021 m. – 34,34 proc.; 2025 m. – 33 proc.; 2030 m. - 30,5 proc.).

Siekiant sudaryti sąlygas mokiniams praktinio mokymo įgūdžių įgyti ir kitose modernia įranga aprūpintose profesinio mokymo teikėjo aplinkose (pvz., sektoriniuose profesinio mokymo centruose) siūloma patikslinti sąvoką „praktinis profesinis mokymas“, nustatant kad jis gali būti vykdomas mokymui pritaikytose patalpose, aprūpintose būtinais profesinio mokymo kokybei užtikrinti materialiaisiais ištekliais.

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: atsisakius nuostatos praktinį mokymą vykdyti tik paties profesinio mokymo teikėjo bazėje būtų sudaryta galimybė naudotis ir kitų PM įstaigų SPMC ar kita moderniai įrengta ir mokymui pritaikyta baze. PM įstaigos, turinčios už ES lėšas įsteigtus SPMC ir įsigytą modernią praktinio mokymo įrangą, sudariusios bendradarbiavimo sutartis su kitomis PM įstaigomis, turės galimybę kviesti mokinius susipažinti su specialybėmis ir įgyti praktinių gebėjimų; taip pat bus įteisinta PM įstaigų mokinių mobilumo šalies viduje galimybė siekiant, kad kuo daugiau mokinių galėtų naudotis geriausia šalyje turima mokymo baze. Tokiu būdu gerės profesinio mokymo kokybė bei SPMC įveiklinimas.

ŠMSM pažangai stebėti atskiرو rodiklio nenumato.

Siekiant aiškiai reglamentuoti profesinio mokymo finansavimo sistemą siūloma:

- atsisakyti šiuo metu neįgyvendinamų nuostatų dėl valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų, kadangi šios sistemos sukūrimas ir administravimas pareikalautų ženklių papildomų išteklių. Toks paskolų poreikis nedidelis, nes valstybė suteikia plačias galimybes mokytis profesijos valstybės lėšomis;

- siekiant apmokėti visas profesinio mokymo teikėjų patiriamas išlaidas, kuomet asmenys siunčiami mokytis Užimtumo įstatymo nustatyta tvarka ar kitais atvejais, nustatyti, kad lėšos, valstybės institucijų ir įstaigų ar savivaldybių skiriamos apmokėti už profesinio mokymo paslaugas, apima ne tik mokymo lėšas, bet ir ūkio lėšas, taip pat lėšas asmens kompetencijoms vertinti (jei atliekamas asmens kompetencijų vertinimas);

- nustatyti, kad valstybinėje ir savivaldybės PM įstaigoje ir kitoje valstybinėje ar savivaldybės švietimo įstaigoje, vykdančioje valstybės finansuojamas formaliojo profesinio mokymo programas, užmokestis už profesinį mokymą taikomas tais atvejais, kai asmenys nesimoko valstybės finansuojamose profesinio mokymo vietose. Užmokestis būtų taikomas, jei asmenys mokytųsi valstybės nefinansuojamose vietose iš privačių lėšų, būtų siunčiami mokytis darbdavių ar sudarius sutartis su Užimtumo tarnyba;

- valstybinėse ir savivaldybių profesinio mokymo įstaigose reglamentuoti užmokestį už profesinį mokymą pagal formaliojo švietimo programas arba jų modulius, nustatant, kad jis apima mokymosi, ūkio lėšas ir lėšas asmens kompetencijoms vertinti ir būtų apskaičiuojamas pagal nustatytas metodikas. Taigi užmokestis už profesinį mokymą pagal formaliojo švietimo programas arba jų modulius valstybinėse ir savivaldybių profesinio mokymo įstaigose būtų apskaičiuojamas, taikant tas pačias taisykles ir nesiskirtų priklausomai nuo mokymą finansuojančio subjekto ar finansavimo šaltinio;

- įtvirtinti, kad valstybinėse ir savivaldybių profesinio mokymo įstaigose užmokestį už neformalųjį profesinį mokymą, papildomas praktinio mokymo paslaugas (nenumatytas profesinio mokymo programose), kitas profesinio mokymo įstaigos teikiamas paslaugas nustato PM įstaigos vadovas, suderinęs su Taryba. Manytina, kad toks reglamentavimas sudarytų galimybę profesinio mokymo įstaigoms lanksčiau ir operatyviau priimti sprendimus dėl užmokesčio už teikiamas paslaugas ir kt.

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: aiški ir vienodai taikoma apmokėjimo už profesinio mokymo suteiktas paslaugas sistema.

ŠMSM pažangai stebėti rodiklio nenumato.

Siekiant ŠMSM atsisakyti švietimo politikos įgyvendinimo funkcijas (PM įstaigų licencijavimo) siūloma nustatyti, kad licenciją vykdyti formalųjį profesinį mokymą išduoda ne ŠMSM, kuriai nėra būdinga ši funkcija, o viešojo administravimo įstaiga – Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC).

Šiuo metu SKVC, būdama viešojo administravimo institucija, vykdo viešojo administravimo veiklą, t. y. dalyvauja švietimo valdyje ir teikia administracines paslaugas. Viena iš daugelio atliekamų funkcijų yra susijusi su aukštųjų mokyklų, siekiančių gauti leidimą vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą, vertinimu, pateiktų dokumentų nagrinėjimu, vertinimo išvadų parengimu. Licencijavimas taip pat yra administracinė paslauga. Ši funkcija susijusi su dokumentų nagrinėjimu, sprendimo dėl licencijos, suteikiančios teisę vykdyti formaliojo profesinio mokymo veiklą, priėmimu, informacijos teikimu. Įvertinus ŠMSM žmogiškuosius resursus ir SKVC funkcijas, bus svarstoma pareigybę, susijusią su licencijų išdavimu ir kita su licencijavimu susijusia veikla, iš ŠMSM perkelti į SKVC.

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: būtų atsisakyta ŠMSM nebūdingos funkcijos.

ŠMSM pažangai stebėti rodiklio nenumato.

Siekiant tikslinių stipendijų skyrimo sąlygų atitikties naujai modeliuojamam priėmimo į PM įstaigas planavimo procesui bei užtikrinti socialinį teisingumą ir vienodas sąlygas skiriant stipendijas ir materialinės paramą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams siūloma:

- nustatyti, kad prioritetines formaliojo profesinio mokymo programas tvirtintų švietimo, mokslo ir sporto ministras, o prioritetinių formaliojo profesinio mokymo programų sąrašas būtų peržiūrimas kasmet ir pagal poreikį keičiamas. Taip pat įteisinti sąlygą, kad tikslinė stipendija gali būti mokama, neatsižvelgiant į kitas stipendijas (socialinę, mokymosi) ar materialinę paramą; tikslinė stipendija galės būti skiriama ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams;

- numatyti, kad visi specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai, nepriklausomai nuo negalios pobūdžio, turės teisę gauti stipendijas (mokymosi, socialinę); jos bus skiriamos bendrais pagrindais, taip kaip šiai dienai skiriamos visiems kitiems PM įstaigose besimokantiems mokiniams. Mokiniais, kuriems šiai dienai skiriamas maitinimas, jis bus ir toliau skiriamas, iki jie pabaigs profesinio mokymo programą.

Kokio teigiamo pokyčio tikimasi: tikslinė stipendija motyvuos rinktis didesnę asmenų skaičių valstybei aktualių kvalifikacijų; specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams būtų sudarytos vienodos sąlygos gauti stipendijas, jie nebebūtų diskriminuojami ir segreguojami kitų mokinių atžvilgiu.

ŠMSM pažangai stebėti rodiklio nenumato.

Minėti ir kiti siūlomi pakeitimai išsamiai aprašyti Projektų aiškinamajame rašte. Kartu su PMĮ projektu teikiamas, kaip lydinčysis, Švietimo įstatymo pakeitimo projektas, kuriame atitinkamai tikslinamos PMĮ projekte keičiamos nuostatos susijusios su pirminio profesinio mokymo reglamentavimo pakeitimu, ŠMSM nebūdingų funkcijų atsisakymu. Pagrindinės PMĮ nuostatos įsigalios 2023 m. rugsėjo 1 d. Nuostatos susijusios su profesinio mokymo finansavimo pokyčiais įsigalios 2024 m. sausio 1 d.

Projektais siūlomiems pakeitimams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

Atitiktis Vyriausybės programai. Įgyvendina (siejasi) su Vyriausybės programos ir jos nuostatų įgyvendinimo planu: Programos 57 p. (daugiau dėmesio skirsime profesinio mokymo prieinamumo ir patrauklumo didinimui), 58.1 pap. (Užtikrinsime profesinio mokymo atitiktį darbo rinkos reikalavimams) 46.7 pap. (išgryninti ir stiprinti švietimo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų veiklą, aiškiai apibrėžti visų švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose dalyvaujančių valstybės institucijų funkcijas ir atsakomybę); Programos nuostatų įgyvendinimo plano 1.8.2 veiksmu „Pakeisti Profesinio mokymo įstatymą ir kitus poįstatyminius teisės aktus, siekiant atnaujinti priėmimo į valstybės finansuojamas vietas profesiniame mokyme planavimo metodiką, kuri remtųsi regionų bei nacionalinio poreikio ateities prognozėmis“, 1.8.5 veiksmu „Įveikinti kompetencijų centrų sistemą, įgyvendinant nacionalinio mobilumo programą, užtikrinančią praktinio mokymo įgūdžių įgijimą sektoriniuose centruose ir PMĮ tinklavedimą“.

Derinimas. Dėl PMĮ projekto nuostatų susijusių su priėmimo į PM įstaigas planavimo pokyčiais ŠMSM buvo sudaryta darbo grupė, 2021 m. rugpjūčio 27 d. organizuota apskrito stalo diskusija su atsitiktinai pasirinkto Klaipėdos regiono darbdaviais, savivaldos atstovais, Užimtumo tarnybos atstovais, profesinio mokymo įstaigų atstovais, kurios tikslas buvo aptarti Klaipėdos regiono įgūdžių poreikius, profesinio mokymo pasiūlos planavimą, švietimo sistemos pasiūlos ir darbo rinkos poreikių

atitikties stiprinimą. 2021 m. rugpjūčio 31 d. ir rugsėjo 10 d. vykdytos fokus grupės diskusijos su Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti, 2021 m. rugsėjo 10 d. organizuotas viešasis klausymas PM įstaigų vadovams, skirtas sudaryti galimybę jiems ar kitiems atstovams į klausimų svarstymą įsitraukti „tiesiogiai“, dalyvauti procese kartu su PMĮ projekto rengėjais. 2021 m. rugsėjo 10 d. paskelbtas kvietimas e-pilietis suinteresuotoms grupėms ir visuomenei teikti siūlymus dėl priėmimo į profesinį mokymą reglamentavimo pakeitimo.

PMĮ projektas derintas su Teisingumo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Finansų ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Valstybinių studijų fondu, Lietuvos profesinio mokymo įstaigų asociacija, Lietuvos savivaldybių asociacija. Finansų ministerija pastabų neturėjo. PMĮ projektas svarstytas darbo tvarka su Lietuvos Respublikos Prezidento patarėju, atsižvelgta į pateiktas pastabas. PMĮ projektas buvo pristatytas ir svarstytas Vyriausybės komisijos nacionalinei žmogiškųjų išteklių stebėsenai koordinuoti posėdyje, iš esmės projektui buvo pritarta.

Dėl Teisingumo ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Neigaliųjų departamento, Vidaus reikalų ministerijos pastabų, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, argumentai pateikti derinimo pažymoje.

Dalykinio vertinimo išvada. Teikiame šias pastabas:

1. Siūlytina sustiprinti Projektų aiškinamajame rašte pateiktus argumentus faktiniais duomenimis, kurie išsamiau pagrįstų siūlomų keisti nuostatų būtinumą ir tikslingumą (pastabos pateiktos darbo tvarka), nurodyti esmines Projektus parengti paskatinusias priežastis (tarptautinių organizacijų (EPBO, EK ir kt.), Valstybės kontrolės ir kt. rekomendacijas), pateikti visą reikalingą informaciją aiškinamojo rašto 5, 7, 8, 13, 14 punktuose bei papildomą informaciją apie kitus numatomus pokyčius profesiniame mokyme įtakosiančius atitinkamų PMĮ projektų nuostatų įgyvendinimo sėkmę, siekiant atliepti darbo rinkai (regionams) reikalingų kvalifikacijų poreikį. Taip pat įvardinti galimas PMĮ projektu siūlomų nuostatų, susijusių su priėmimo planavimo, apmokėjimo už profesinio mokymo suteiktas paslaugas pokyčiais, įgyvendinimo rizikas bei numatomas priemonės kaip šias rizikas planuojama valdyti (pvz., kad PM įstaigos nusimatyty ir parengty iš ties darbo rinkai reikalingus specialistus, kad naujas reguliavimas susijęs apmokėjimu už profesinio mokymo suteiktas paslaugas nepasidaryty asmenims mažiau patrauklus ir kt.).
2. Projektų aiškinamajame rašte nurodyti informaciją apie tai ar SKVC numatomai perduoti licencijavimo funkcijai įgyvendinti nereikės papildomų valstybės biudžeto lėšų.
3. Projektų teikimas turi atitikti Vyriausybės darbo reglamento 38 p. keliamus reikalavimus. Taip pat jame turi būti pateikta informacija apie visų suinteresuotų institucijų, kurioms PMĮ projektas buvo teiktas derinti, nuomones, pastabas dėl projekto.
4. PMĮ projekto 14 str. 6 d. nustatomas trumpesnis terminas (20 dienų, vietoj 20 d. d.) patikslintų ar trūkstamų dokumentų pateikimui. Siūlytina netrumpinti nustatyto termino, arba pagrįsti šio termino trumpinimo būtinumą.
5. PMĮ projekto 32 str. siūlomas įtvirtinti nuostatas susiderinti su Vyriausybės strateginės analizės centru, siekiant įvertinti šių nuostatų įgyvendinimo galimybes. Taip pat įvertinti tikslingumą tikslinti šio straipsnio pavadinimą ir kt., siekiant nevartoti konkrečios įstaigos pavadinimo PMĮ (Teisės grupė taip pat pateikė analogišką pastabą dėl SKVC ir kt. įstaigų pavadinimo atsisakymo PMĮ projekte).
6. Siūlytina įvertinti ar PMĮ projekto 18 str. 12 d. nebūtų tikslinga nustatyti kiek kartų asmuo turi teisę keisti profesinio mokymo programą, nepraradamas valstybės finansuojamos profesinio mokymo vietos.

Siūlome Projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime ir atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės ir Socialinės politikos grupių pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aistė Zedelytė – Kaminskė

tel. +370 5 2098741, el.p. aiste.zedelyte@lr.lt